

Commentaar en aanbevelingen op de Nota 'Muskusrattenbeheer: beleidsnota 2012-2015'

12 April 2012

Leden waterschapsbesturen Partij voor de Dieren

Met input leden Landelijke Werkgroep Muskusratten

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
INLEIDING	3
MET BETREKKING HET WETTELIJK KADER & AFBAKENING: PAG. 4	4
MET BETREKKING TOT UITGANGSPUNTEN MUSKUSRATTENBEHEER: PAG. 5	5
MET BETREKKING: WAAR KOMEN WE VANDAAN? PAG. 6	5
MET BETREKKING TOT MONITORING: PAG. 7	6
MET BETREKKING TOT KLEINE POPULATIE EN PIEKBESTRIJDING: PAG. 7	6
MET BETREKKING TOT DIERVRIENDELIJKE METHODEN: PAG. 8	7
MET BETREKKING TOT RESULTAATDOELSTELLINGEN: PAG. 8	7
MET BETREKKING TOT ORGANISATIE EN INZET MEDEWERKERS: PAG. 9	7
MET BETREKKING TOT OPVEREN POPULATIE: PAG 10	7
MET BETREKKING TOT GEBRUIK VANGMIDDELEN: PAG. 11	8
MET BETREKKING TOT 7. LANDELIJKE ORGANISATIE EN ONDERZOEKEN: PAG. 12	8
MET BETREKKING TOT 8. RELATIE EXTERNE EN INTERNE ORGANISATIES: PAG. 12	8
MET BETREKKING TOT 9. VANGST- EN SCHADEREGISTRATIE: BLZ. 13	8
EINDNOTEN	9

Inleiding

Ter bespreking ligt de conceptnota 'Muskusrattenbeheer' (te vinden onder andere op: <http://tinyurl.com/cn267lj>), het voor ons eerste zichtbare resultaat van de nieuwe samenwerking tussen de waterschappen, nadat de muskusrattenbeheersing is over gedragen van de provincie naar de waterschappen.

Het is voor ons een hele bijzondere nota, bijzonder in meerdere opzichten, maar vooral bijzonder omdat het zowel een hele goede nota als een verschrikkelijk slechte nota is, beide kwalificaties doen zich op het zelfde moment voor. Deze bijdrage is bedoeld om de kwalificaties toe te lichten en de portefeuillehouders een aantal zaken mee te geven om in te brengen in de volgende versie van de Nota.

Het goede aan de nota is dat deze erg open staat voor veranderingen, experimenten en een nieuwe manier van werken (toelichten waar dat het geval is). Het goede aan de Nota is ook dat het de samenwerking tussen zes waterschappen beschrijft.

Het slechte van de nota is, dat hoewel op papier open voor veranderingen, experimenten en nieuwe manier van werken, dat nergens concreet uit blijkt.

En omdat dat nergens uit blijkt, anders dan uit het verwijzen van wat vooral anderen moeten gaan doen, is deze nota helaas oude wijn in oude zakken. Het voortzetten van de oude manier, die vroeger bestrijden heette en nu beheren. Jaarrond, altijd, overal, met de zelfde middelen, dezelfde doelstellingen.

Als je alleen een hamer hebt, ziet de hele wereld eruit als een spijker. En de opstellers van de nota lijken alleen een klem en een verdrinkingsval te hebben als instrument te hebben en zien de hele wereld als een muskusratplaag.

Van een beleidsnota Muskusrattenbeheer die beoogt te beschrijven voor de periode 2012 - 2015 hoe de beleids- en operationele kaders op basis waarvan de uitvoering van het muskusrattenbeheer binnen het gebied van de zes samenwerkende waterschappen wordt vormgegeven, mag je meer verwachten.

Voor het lezen van dit stuk is het noodzakelijk de originele nota erbij te hebben (via <http://tinyurl.com/cn267lj>) We lichten steeds toe per onderdeel waarom we het een slechte nota vinden en bij elk punt wat we noemen, geven we tevens aan wat we verbeterd zouden willen zien, in de vorm van een aanbeveling.

Bij het doorlezen van de Nota hebben we meer dan 100 opmerkingen geplaatst, en hebben deze geordend per pagina. We doen hierbij 19 aanbevelingen.

De in de nota beschreven werkwijze geeft ons weinig vertrouwen in een ommekeer van het beleid, zoals bepleit door de Tweede Kamer en ook door ons. We hopen dat onze aanbevelingen bijdragen aan een aanzienlijke verbetering.

Algemeen Bestuursleden Waterschappen van de Partij voor de Dieren

Namens hen

Dick de Vos : 06 22 247597

Lammert van Raan: 06 53 29 66 87

Met betrekking het wettelijk kader & afbakening: pag. 4

Het wettelijk kader: “de zorg voor het voorkomen van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door muskus- en beverratten is vanaf 1 juli 2011 een taak van de waterschappen”. De rest van de nota gaat nog steeds over de bestrijding van muskusratten. Het voorkomen en onderzoek wordt gedelegeerd naar waterschappen en Uniecommissies.

Dat komt ook tot uiting in de afbakening op pagina 4: twee typen maatregelen: diergericht (gezamenlijk) en objectgericht (ieder voor zich), en het beleidsplan richt zich alleen op: diergericht. Dit lijkt ons op twee manieren een foute aanpak.

Ten eerste ligt wat ons betreft de nadruk verkeerd: de Tweede Kamer heeft besloten preventie een veel grotere rol geven bij aanleg, ontwerp en groot onderhoud aan waterkeringen ⁱ

Dat zou de eerste prioriteit moeten krijgen, ook in dit beleidsplan, en dan niet per waterschap, maar een integrale aanpak.

Hoe wordt dat aangepakt, hoe word dat gemeten, hoeveel is al muskusrat-proof gemaakt, hoeveel gaat er komen de komende tijd. Dat missen we dus in een beleidsplan.

Aanbeveling 1. Focus op preventie en doe dat centraal, en niet ieder voor zich, breidt de Nota uit met hoe preventie een rol gaat spelen. Dit is niet alleen een wens van ons, maar ook de wens van de Tweede Kamer.

Ten tweede is de diergerichte aanpak alleen gericht op het verkleinen van de populatie door middel van wegvangen door klemmen en vangkooien. Dat is regelrecht in strijd met de motie aangenomen in de Tweede Kamer, die luidt dat veiligheid van dijken voorop staat en dat muskusratten vangen geen doel op zich is. Bovendien is nooit overtuigend aangetoond dat dit echt effectief werktⁱⁱ. Er is geen relatie aangetoond tussen de volgende zaken:

- De populatie
- het aantal vangsten
- het aantal velduren
- het aantal graverijen
- de veiligheid van een dijk
- de verandering van het leefgebied op de populatie

Toch zijn er volgens de bestaande gegevens in de afgelopen 25 jaar ongeveer 5 miljoen muskusratten gedood, bedragen de jaarlijkse kosten rond de 35 miljoen euro en zijn 400 beheerders het hele jaar overal bezig. Uit de Quick Scan van Alterra en de drie symposia, die inmiddels over muskusratten zijn gehouden is steeds gezegd dat de populatie ook kan verminderen bij niet bestrijden. Bestrijding kan een impuls aan de overlevingsdrang van de soort geven.

Het op deze manier focussen is tegen de wens van de Tweede Kamer, waar gesteld wordt dat veiligheid van dijken voorop staat en dat muskusratten vangen geen doel op zich is.

Objectmaatregelen om graafschade te voorkomen worden direct afgeschoven naar de individuele waterschappen, waardoor deze nota echt alleen het doden van dieren betreft.

Kortom de uitgangspunten lijken ons al niet goed, te beperkt en in wezen een continuatie van het huidige ongewenste beleid.

Aanbeveling 2. Beheren door wegvangen lijkt niet te werken, uitroeien in een land met zoveel open verbindingen kan niet en kijk dus eerder wat een natuurlijk evenwicht is in een gegeven gebied. Doe hier eindelijk eens goed onderzoek naarⁱⁱⁱ. Geef aan in de nota dat onderzoek naar populatiedynamica een integraal onderdeel is van het beleid en het maken van beleid en geef aan hoe, wat en waar, wanneer onderzocht wordt en door wie.

Aanbeveling 3. Focus op veiligheid door aan te geven waar precies in de gebieden de veiligheid in gevaar is, zal komen, of is geweest als gevolg van graverijen.

Niet duidelijk is wat veiligheid precies is in deze nota, er wordt alleen een 'veilige populatie' genoemd als aantal vangsten per kilometers een bepaalde hoeveelheid halen (v/u of v/km).

Aanbeveling 4. Operationaliseer in de Nota veiligheid met andere indicatoren, ook bij het aantal burchten per km of een andere indicator voor de veiligheid

Met betrekking tot Uitgangspunten Muskusrattenbeheer: pag. 5

Veiligheid is het doel ^{iv}en beheersing door populatievermindering door klem of val niet een enige middel Niet alleen gezamenlijk voorkomen van schade bij de keringen, maar ook het voorkomen van schade in de urbane en landelijke gebieden is hierbij van belang.

Dit laatste is nou net weer geen waterschapstaak als de veiligheid niet in gevaar is en leidt dus tot oneigenlijk gebruik van instrumenten. Onder het mom van veiligheid wordt gemeenschapsgeld gebruikt voor het vergoeden van landbouwschade. Het waterschap houdt zich ook niet bezig met mollenbeheersing, of muggenbeheersing.

Aanbeveling 5: schade in de urbane en landelijke gebieden voor zover de veiligheid van waterkeringen in het gevaar is, is geen waterschapstaak. Neem dit op in het beleid en geef deze problematiek wel een plaats.

Met betrekking tot Duurzame Strategie, pag. 5

Erg onduidelijk is wat zo min mogelijk dierenleed is. Hier zijn normen voor.

Aanbeveling 6: geef duidelijk aan hoe dierenleed wordt gemeten, wat de maatstaven zijn, desnoods in de bijlagen. Geef ook aan wat het dierenleed is onder de bijvangsten, hoe gemeten

Met betrekking tot Populatie pag. 6

Er staat: Gezien de snelheid waarmee muskusratten zich kunnen voortplanten, wordt de kern van de diergerichte maatregelen gevormd door het zo klein mogelijk houden van de populatie muskusratten. Hiermee worden beide doelstellingen: "optimaliseren veiligheid" en "minimalisering dierenleed" gediend. Er blijkt: Dit blijft dweilen met de kraan open. De populatie wordt in de loop van de groeicurve telkens afgetopt. Dat lijkt ^veen invloed te hebben het verloop van de groei, maar dat dient onderzocht te worden.

Aanbeveling 7: gericht onderzoek naar populatie dynamica is hoog nodig en moet deel uitmaken van het beleid. Dit moet worden opgenomen in de Nota

Met betrekking: waar komen we vandaan? Pag. 6

Er staat: terwijl de landelijke "onder controle" norm tussen 0,25 of 0,15 v/u is gesteld.

Er blijkt: De definitie van onder controle is niet duidelijk, ook bij hoger dan 0,25 p/u is er nog nooit een calamiteit geweest. De relatie v/u en veiligheid ontbreekt.

Ook is de gehanteerde norm een input-norm, geen output-norm. Het doel was: veiligheid. Dus moet er een norm gesteld worden die ook de veiligheid in kaart brengt, bijv. Het aantal graverijen per km en niet het aantal vangsten. Bekend zou moeten zijn hoeveel kilometer van de dijk nu veilig is, op alle gebieden.

Aanbeveling 8: Laat de Nota uitleggen wat de relatie is tussen vangsten per uur en veiligheid

Aanbeveling 9: kom ook met andere normen en KPI's op het gebied van veiligheid (zie ook onder onderzoek)

Met betrekking tot Monitoring: pag. 7

De Nota lijkt met betrekking tot monitoring precies de huidige praktijk te willen meten en blijven meten. Wat mist zijn metingen met betrekking tot veiligheid.

We zouden zo snel mogelijk overgaan moeten gaan tot het monitoren van de kaden en dijken en overal waar zwakke plekken ontstaan om wat voor reden dan ook die zwakke plekken door middel van muskusrattenwerende matten of damwanden herstellen, zodanig dat – als het om muskusratten gaat – de dieren wegtrekken naar plaatsen waar ze geen schade aanrichten. Hoe wordt schade geregistreerd? Staan de locatie van de vangmiddelen erin?

Aanbeveling 10: maak duidelijk in de Nota hoe het monitoring systeem ook de andere kpi's m.b.t. veiligheid gaat vastleggen, alsmede onder andere de schade.

Met betrekking tot kleine populatie en piekbestrijding: pag. 7

In de symposia over muskusratten en de Quick Scan van Alterra kwam allemaal naar voren dat er onderzoek naar de populatie gedaan moest worden. Dat lijkt ons dus zo langzamerhand wel eens nodig. Het aantal vangsten per wat dan ook zegt alleen globaal iets over de populatie. Tevens ontbreekt in de Nota inzicht in de invloed van preventie op de populatie. Tevens ontbreekt in de Nota inzicht in de invloed van het dichtstoppen van holen.

Zie aanbeveling 6, en vermeld in de Nota wat de invloed is en maak daar ook KPI's van.

In de Nota wordt geen enkel onderscheid gemaakt naar sekse verschillen in de populatie. De vangst lijkt zich toe te spitsen op zwerfende en actieve mannetjes dieren. Drachtige vrouwtjes dieren lijken veel minder aandacht te krijgen. Dit terwijl selectieve maatregelen wellicht veel effectiever zijn. Onderzoek ontbreekt.

Aanbeveling 11: Maak inzichtelijk in de Nota of selectieve beheermethoden gebruikt kunnen worden. Gebruik het onderzoek dat hier bestaat, of doe er onderzoek naar.

Met betrekking tot diervriendelijke methoden: pag. 8

Even voor de goede orde; diervriendelijk doden bestaat niet. De methodes genoemd op pagina 8:

- De populatie zo laag mogelijk houden en aanwas voorkomen. Dit betekent dat muskusrattenbeheer jaarrond uitgevoerd wordt.
- Het verbeteren en professioneel inzetten van vangmiddelen waarmee de dodingstijd tot een minimum beperkt wordt en we tevens bijvangsten beperken.
- De medewerker maximaal opleiden en coachen, zodat hij op een verantwoorde wijze met de vangmiddelen en de natuur omgaat. Hierbij is de gedragscode de leidraad.

hebben niet geleid, zonder de hele hoge kosten tot duurzame beheersing, dus andere manier is zeer gewenst.

Aanbeveling 12: herzie de nota langs de volgende lijnen:

- 1.1 Er komt een einde aan de huidige manier van muskusratten beheersing
- 1.2 De veiligheid van dijken wordt waar nodig verbeterd door ze groter te maken (overdimensioneren) en van een laag te voorzien waar gravende dieren die de functie van de dijk kunnen aantasten niet doorheen kunnen.
- 1.3 Onderzoek wordt ondernomen om te toetsen welk type oevers en maatregelen aantrekkelijk en onaantrekkelijk voor muskusratten zijn. Met de ruimtelijke inrichting van de regio wordt hier rekening mee gehouden.
- 1.4 Er worden detectiemethoden ontwikkeld om (muskusratten)graverij in dijken op te sporen, zodat tijdig maatregelen getroffen kunnen worden (ondoordringbaar maken van de oever of de dijk, of tijdig herstel).
- 1.5 Er wordt geïnventariseerd waar hollen daadwerkelijk een bedreiging vormen voor een dijklichaam. Herstel wordt hier uitgevoerd en de dieren worden gedemotiveerd om hier te graven.
- 1.6 Alleen als blijkt dat ondanks de bovenstaande maatregelen een muskusrat (of een ander dier) bepalend is voor de veiligheid op een gegeven locatie, wordt het wegvangen en herplaatsen ervan overwogen.

Met betrekking tot Resultaatdoelstellingen: pag. 8

Vastgesteld kan worden dat het gebied van AGV in deze termen stabiel en veilig is.

Aanbeveling 13: Het gebied van AGV lijkt zich goed te lenen voor proeven, neem in de nota op, desnoods in de bijlage, welke gebieden tot proefgebied kunnen worden verklaard.

Met betrekking tot Organisatie en inzet medewerkers: pag. 9

Er staat: Binnen de beheerorganisatie sturen we actief op procesindicatoren die direct zijn afgeleid van duidelijk geformuleerde doelstellingen.

Dat betekent in de praktijk: het gaat om veiligheid, dus ook de procesindicatoren moeten daarmee gerelateerd zijn. Het is inmiddels al duidelijk dat vangsten en veiligheid een slechte relatie hebben.

Zie aanbeveling 8

Met betrekking tot Opveren populatie: pag 10

Gesteld word: medewerkers moeten actief blijven wegvangen, zeker bij een lage populatie, dit is arbeidsintensiever.

Wat je zou moeten doen: Door hier antigraafmiddelen toe te passen kan voorkomen worden dat de aantallen weer toenemen, op duurzame wijze. Muskusratten bestrijders zouden hierin een rol kunnen spelen, mits ook hiervoor opgeleid en ingezet: aanwijzen van ideale plekken, suggesties om leefgebied aan te passen zo dat deze minder geschikt wordt voor muskusratten. Dan pas kan met spreken van muskusrattenbeheer. Eerst alternatieven toepassen, zodat minder dieren gedood hoeven te worden.

Aanbeveling 14: Geef aan in de Nota dat bij lage populatie preventie (waaronder antigraafmiddelen) de instrumenten bij voorkeur zijn.

Met betrekking tot Gebruik vangmiddelen: pag. 11

Er staat dat vangkooien nog nodig zijn uit oogpunt van kosten nog onmisbaar is. Er is een Tweede Kamermeerderheid die heeft aangegeven kooien zo snel mogelijk te gaan afbouwen^{vi}. Nergens wordt duidelijk in de nota hoe dit gaat gebeuren. Uit de gehanteerde normen zou overigens wel blijken dat bijv. Binnen het AGV gebied geen vangkooien meer gebruikt zouden worden.

Aanbeveling 15: geef aan dat volgens de eigen normen uit de nota alleen nu in De Stichtse Rijnlanden vangkooien worden gebruikt en in 2015 nergens meer, als het beleid ongewijzigd blijft.

Aanbeveling 16: geef aan hoe vangkooien helemaal niet meer worden gebruikt kunnen worden, indien populaties worden beheerd door preventie, en een stabiele populatie dynamiek bereikt is, zonder dat veiligheidsnorm wordt overschreden.

Met betrekking tot 7. Landelijke organisatie en onderzoeken: pag. 12

Het daar gestelde vinden we in principe een goede zaak. Niet duidelijk is echter hoe de bevindingen doorwerken in de praktijk.

Aanbeveling 17: geef aan hoe de bevindingen door gaan werken in de praktijk

Met betrekking tot 8. Relatie externe en interne organisaties: pag. 12

Er staat: minimaal twee keer per jaar overleggen tussen de rayons en de waterschappen en minimaal een keer per jaar met de externe gebiedsbeheerders.

Dit is ons inzien veel te weinig om echt een nieuwe manier van werken te bereiken en doet ook geen recht aan het onderzoek wat moet plaatsvinden en de preventieve maatregelen die een veel grotere rol moeten gaan spelen. Ook doet het geen recht aan de kennis en kunde van de beheerders die verspreid kan worden

Aanbeveling 18: pas de Nota zo aan dat interactie met externe organisaties verweven wordt met de dagelijkse werkzaamheden. Vermijd isolement en ivoren toren gedrag.

Met betrekking tot 9. Vangst- en schaderegistratie: blz. 13

Onduidelijk wat schade is nou precies. Worden graverijen ook gescoord? Welke bijvangst? De Code 2007 zegt: Dode bijvangsten worden op een correcte wijze geregistreerd. In sommige organisaties is het bij de registratie van dode vis gebruik alleen de rode lijst-soorten te registreren.

Aanbeveling 19: geef in de Nota aan welke gegevens worden opgeslagen (desnoods in de bijlage), zodat dit geheel en al duidelijk is.

Eindnoten

· Motie Ouwehand over het meenemen van preventieve maatregelen tegen muskusratten graverij bij waterkeringen, 18-11-2010. <https://www.partijvoordedieren.nl/tweedekamer/moties/i/937>

· Lammertsma D.R & F.J.J. Niewold, 2005. Muskusrattenbestrijding in Nederland: een quick scan naar nut, noodzaak en alternatieven. Alterra-rapport 1197 78 pp.
<http://content.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterrapporten/AlterraRapport1197.pdf>

Een serie rapporten in opdracht van de LCCM, 2006, 2007.
<http://www.muskusrattenbestrijding.nl/WP/onderzoek/>

Twee symposia over Nut en Noodzaak van Muskusrattenbestrijding, subwerkgroep Ecologie en Ethiek van de Werkgroep Ecologisch Waterbeheer.
http://www.wew.nu/sub_ethiek.php

Twee bijdragen van de fractie van de Partij voor de Dieren in het Hoogheemraadschap van Rijnland
<http://rijnland.partijvoordedieren.nl/waterschapsfractie/bijdragen-speeches/i/684>
<http://rijnland.partijvoordedieren.nl/waterschapsfractie/bijdragen-speeches/i/685>

· Lammertsma D.R & F.J.J. Niewold, 2005. Muskusrattenbestrijding in Nederland: een quick scan naar nut, noodzaak en alternatieven. Alterra-rapport 1197 78 pp.
<http://content.alterra.wur.nl/Webdocs/PDFFiles/Alterrapporten/AlterraRapport1197.pdf>

Aanbevelingentwee symposia over Nut en Noodzaak van Muskusrattenbestrijding, subwerkgroep Ecologie en Ethiek van de Werkgroep Ecologisch Waterbeheer http://www.wew.nu/sub_ethiek.php

· Amendement wijziging Waterwet en Waterschapswet, 18-11-2010
<https://www.partijvoordedieren.nl/tweedekamer/moties/i/942>

· Reumer, J. 2006.De ontplofte aap. Uitgeverij Contact, Amsterdam, Antwerpen 143 pp.

· Motie Ouwehand over een verbod op het gebruik van verdrinkingsvallen, 18-11-2010.
<https://www.partijvoordedieren.nl/tweedekamer/moties/i/939>